

Pastorația Individuală și Colectivă.

De + Dr. Grigorie Gh. Comșa
Episcopul Aradului.

I.

Necesitatea problemei.

Invățământul nostru teologic are perspectivele unui avânt din ce în ce mai plin de nădejde. Devotamentul profesorilor este mai presus de orice îndolală, ceea ce cu bucurie putem spune și despre toți profesorii academiei noastre teologice din Arad, cari au publicat diferite lucrări mai ales în domeniul teologic.

Condițiile publicării de manuale didactice teologice sunt lipsite de avantajile, cari să îndemne pe cei capabili a publica manuale. Și lipsa de manuale didactice, mai ales în învățământul superior teologic, este adânc simțită. Astfel preoții mai în vârstă nu au toate posibilitățile să-și completeze cunoștințele. Conferințele pastorale și congresele preoțești nu oferă teren suficient pentru toate cunoștințele pastorale iar reviste cari să se ocupe mai intensiv cu probleme pastorale, nu prea avem.

Dar avem în schimb timpurile noi, oamenii unei mentalități postbelice, fapte și împrejurări de o senzibilitate excepțională. Avem duhul cercetător al vremii, spiritul critic din ce în ce mai pronunțat. Dacă a trebuit să ducă oare-când preotul viață de înger, ca știință, ca purtare, — de bună seamă timpurile de azi au nevoie să vadă pe îngerii muncii și râvnii pastorale.

Azi, când caracterele de bronz sunt atât de rare, zelul și tactul nostru pastoral trebuie să fie însuțit și înmilit. Noi, preoții nu ne putem dispensa de chestiile mari, de problemele mântuirii în vâltoarea lumii de azi, care trădește epoca

senzației. Am citit oare unde, că personajul unui roman călătorea în Italia, dar n'avea timp să privească seninătatea cerului și marea fermecătoare căci era ocupat cu complectarea colecției sale de cutii de chibrituri. Noi nu ne putem complăce în desconsiderarea lucrului de căpetenie al vieții pastorale. Săracii, bolnavii, văduvele, păcătoșii de azi, cei însetați după mântuire în zilele noastre, cer dela noi o râvnă un apostolat fără asemănare.

Pilda Mântuitorului ne obligă mai ales pe noi, episcopii, să potențăm zelul clerului nostru, chemat a arăta astăzi mai mult ca altădată că lumea nu este un mecanism orb, ci zidirea lui Dumnezeu. *Când Mântuitorul istorisește pilda Semăndătorului era de față poporul și Apostolii dar Apostolilor li se dau lămuriri mai temelnice (Matei 13 v. 11 v. 18 și urm). Faptul acesta ca și multe altele ne obligă să ne aducem aminte de datoria de a învăța clerul.*

Nu mai ajunge azi să tratăm pe toți credincioșii la fel: tineri, bătrâni, femei, bărbați, stăpâni, slugi, păcătoși și virtuoși. O predică la Sf. Liturghie este din domeniul pastorației colective. Ei bine, dacă toată învățătura o ar face preotul numai prin predicile din Dumnică și sărbători, nu și-ar ajunge scopul misiunii sale.

Iată ce Ni-a îndemnat pe Noi, episcopul Aradului, ca încă în anul 1927 în lucrarea noastră: „*Dela Leagăn până la Moarte*” să tipărim predici și pentru alte ocazii.

Firește că pastorația individuală era utilizată de clerul nostru și până acum, mai ales în taina Sf. Mărturisiri. Noi dorim ca pasto-

rația individuală să aibe în viitor un câmp cât mai vast.

Acestea sunt, pe scurt, considerațiile cari ni-au impus să publicăm lucrarea de față, alcătuită din însemnările culese din diferiți autori. Nădăjduim să potențăm prin aceasta zelul pastoral al preoțimei ortodoxe române.

Noțiuni despre pastorația individuală și colectivă.

Fiecare om are o anumită individualitate. Monedele sunt bătute din același aliaj. Chipul și scrisoarea lor prezintă o uniformitate evidentă. Nu tot așa se prezintă singuraticile persoane. Unul este înzestrat cu însușiri alese, altul are mai puține însușiri, aptitudini. Unul are o dispoziție primitoare, altul e refractar.

Fiecare persoană trebuie deci tratată în consecință. Legea individualității se impune deci a fi observată în câmpul pastorației. Preotul se va folosi de mijloace pastorale potrivite cu starea individuală a persoanei. La pastorația individuală deci medicamentul întrebuițat de preot este ca un lichid care ia forma paharului în care se toarnă lichidul. Dacă toți oamenii ar fi la fel, — atunci munca preotului ar fi ușoară, căci cu anumite legi didactice ar lumina mintea și ar îndupleca voia omului. Însă fiind atât de divers sufletul omenesc, — preotul trebuie să desfășoare o adevărată artă. El trebuie să vadă ce are de împărtășit, cui, când și în ce chip are ceva de împărtășit.

Este de observat aici că această pastorație individuală are și un înțeles mai larg, când se referă la grupuri de persoane cu aceeași chemare sau stare: căsătorii sau necăsătorii, bărbați sau femei, stăpâni sau slugi.

Cineva ar putea zice că din clipa în care viața individului este bine condusă de păstorul sufletesc, — nu ar mai fi nevoie și de pastorație colectivă, căci viața individului influențează spre bine viața colectivității. Să nu uităm însă, că viața omului nu se desfășură în izolare. Creștinul adevărat caută asocierea cu cei de o credință, căci omul este o ființă socială și numai în societate își ajunge scopurile sale.

Colectivitatea influențează viața individului, căci cine nu cunoaște proverbul: „spune-mi cu cine te însoțești, ca eu să spun cine ești?” Și atunci e clar că se impune a direcționa dispoziția sufletească a colectivității. O predică în biserică în fața mulțimei de credincioși este un act de pastorație colectivă, cercetarea unui bolnav la el acasă, este pastorație individuală. Colectivitatea nu este însă egală cu indivizii cari o

alcătuesc, căci sufletul colectiv este apt de o mai mare înrăurire. Psihologia maselor este foarte interesantă și se transmite asupra altor și altor grupuri și colectivități.

Noi credem că în cadrul unor scurte lămuriri ne putem ajunge scopul fără multe teoretizări, cari ar putea pune obstacole în calea unei ușoare înțelegeri a chestiunii. Sunt de sigur persoane cari nici nu au auzit de cuvântul: „*pastorație colectivă*”; ori și dacă au auzit, atâta știu ce este ea, cât știu de pildă despre termenii medicali: „*nevrite azotemice*” sau „*dispepsie nervoasă*” etc. etc.

Rămâne deci să trecem pe teren practic și să vedem cum au aplicat Mântuitorul și Apostolii pastorația individuală și colectivă.

Pastorația individuală în Noul Testament.

Iată de pildă cum procedează Mântuitorul când recrutează pe Apostoli. Învățăceii Andrei și Ioan însetau după adevăr; Iisus știe că ei deja căutau adevărul și că ei se aflau în ucenicie la Ioan Botezătorul. (Ioan 1 v. 35). Iisus pe aceștia îi întreabă: „*ce căutați?*” (Ioan 1 v. 38). Deci Domnul Iisus Hristos nu stă indiferent, ci văzând aplicarea, atracția sufletului lor, îi agrăește, le dă atențiune. *Preotul nostru român ortodox poate învăța multe de aici.* Câți credincioși ai săi nu caută anumite adevăruri și având unele nedumeriri de câteori nu aleargă ei în dreapta și în stânga spre a se lămurii. Preotul trebuie să țină seama de setea lor sufletească și să le acorde atenția cuvenită! Preotul să nu lase pe unii ca aceștia de capul lor, căci printr'un astfel de indiferentism mulți au rătăcit în alte părți și nu au găsit adevărul. Interesul nostru pentru mărturisirea sufletelor trebuie deci să crească.

Mântuitorul a ales astfel persoanele, ca ele să atragă alte persoane. Astfel Andrei înduplecă pe fratele său Simon să meargă la Iisus. (Ioan 1 v. 41—42).

Apostolul Filip a fost chemat și pentru motivul că era din Vitsaida, orașul lui Andrei și al lui Petru. (Ioan 1 v. 44). Filip influențează pe Natanail spre Iisus, ceea ce face ca Domnul să preîntâmpine cu cuvinte adânc psihologice predispoziția lui Natanail pentru Domnul: „*Iată cu adevărat Israiltean, întru care vicleșug nu este*” (Ioan 1 v. 47). Iată dar cum cucerește Iisus pe cel cu inimă curată și voință bună iar noi cei de azi de multeori indisponem pe cei cari cu dragoste curată se apropie de noi!!!

Dar Mântuitorul chiamă la apostolat și pe Levi cel atât de disprețuit pentru meseria sa! Un iudeu în serviciul unui neam strein să în-

caseze biruri dela Evreii învățați a plăti numai pentru Jehova și pentru templu. Și chiar pe el îl chiamă Domnul să facă apostolat tocmai pentru Evrei.

Mântuitorul după ce chiamă pe ucenici în mod provizor (ceace se vede mai ales în capitolul întâi dela Ioan), îi face însoțitori ai săi și întărindu-i în credință prin minuni, ca nunta din Cana, îi alege ca apostoli în mod definitiv. O dovadă grăitoare avem la *Luca 6 v. 13*: „Și când s'a făcut ziuă, a chemat pe ucenicii săi și alegând dintre dânșii doisprezece, pe cari și Apostoli i-a numit“.

(va urma)

Lumina lumii.

Cel dintâi cuvânt ce a răsunat în lume a fost cuvântul „*lumină*“. „*Să fie lumină*“ a zis Atotputernicul, atunci când afară de El n'a fost nimic.

„*Să fie lumină*“ a fost strigătul neîncetat al prorocilor și al tuturor celor ce așteptau mântuirea și fericirea.

În sfârșit „*la plinirea vremii Lumina a venit în lume, dar întunerecul nu o a cuprins*“. (Ioan 1,5). Întunerecul, pustiu și moartea au cuprins sufletul neamului omenesc, întru atâta, încât atunci când lumina a venit în lume, aducând viață lumii, lumea o respinge.

Precum blocul de gheață se topește de razele soarelui și „*ceara de fața focului*“, tot astfel se topește în fața iubirii creștine mândria, ura și răsunarea veche. — „*Îndrăsnii Eu am biruit lumea*“ a sunat triumfător glasul Aceluia de frica căruia s'au cutremurat și „*porțile iadului*“. — În fața unei astfel de forțe irezistibile lumea mereu cedă din al său. Valul de lumină divină ce s'a așternut deasupra sufletelor a fost destul de puternic.

Doisprezece pescari, copleșiți de lumina ce radia puternic pe fața blândului Iisus, se prostern și prin el o lume întreagă, în fața Aceluia ce a adus în lume „*lumina, adevărul și viața*“. Din aceasta „*lumină*“ puternică a emanat aceea căldură ce a încălzit și luminat sufletele „*celor ce L-au primit pe El*“. (Ioan 1,12).

Purtătorii acestei lumini aveau să fie de-alungul veacurilor Apostolii și urmașii lor legiuți: Episcopii și preoții. „*Voi sunteți lumina lumii...*“ a zis Mântuitorul învățăcelilor Săi pe muntele fericirilor. — Rolul și misiunea divină a preotului este eclatant zugrăvită în aceste cuvinte. Acum mai mult ca orl când ne încumbă datorla să răspundem acestei înalte și sfinte chemări.

Precum soarele cu razele sale luminează lumea fizică, tot astfel să luminăm și noi cu *lumina evangheliului* lumea spiritelor, sufletele omenilor; precum soarele încălzește toată făptura așa să încălzim și noi cu *iubirea noastră în inima* celor încredințați nouă spre păstorie.

Spre a corespunde acestei sublime misiunii ni se impune să stăm în permanentă legătură cu *Isvorul luminii*, cu *Cristos*. — Raportul nostru cu *Cristos* să fie acela dintre corpurile celestre cu Soarele.

Suntem o cetate de-asupra muntelui în aștinirea și privirea tuturor. — Lumea cere dela noi tot mai multă și mai multă lumină.

Suntem *farul* dela țărmul mării, spre care se îndreaptă nădejtile de mai bine ale oamenilor. Lumina noastră va fi, precum a și fost, salvatoarea Neamului din ghiarele indiferentismului. Cei ce înconjură aceasta lumină, corabia vieții lor va suferi naufragiu în mijlocul valurilor ispititoare ale acestei vieți efemere. Domnul ne poruncește: „*să nu ascundem lumina noastră sub obroc*“ ci să o „*punem în sfeșnic să lumineze tuturor celor din casă*“.

Lumină să isvorească nu numai din *cuvintele* noastre ci și din *faptele* noastre: „*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând ei faptele voastre cele bune să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri*“. (Mateiu 5, 16).

Istoria este martoră, că preotul român ortodox, în trecut, s'a achitat cu vrednicie de rolul său de îndrumător și luminător al poporului. În vremuri de restricte și de grea încercare am luminat mințile și am încălzit inimile credincioșilor noștri.

Cu crucea într'o mână și cu sabia în cealaltă — având pe Dumnezeu în inimă — preoșimea ortodoxă a adus la liman ideea națională a unirii Neamului. După ce dealungul veacurilor am fost *purtători făcliei credinței străbune* și a *steagului național*, și după ce am putut zice cu învingătorul dela Marathon: „*Am învins*“, cade-se ca de acum înainte să ne dedicăm *exclusiv servirii lui Cristos*, pășind pe urmele Lui.

Credința strămoșilor, izbăvitoarea Neamului Românesc, trece azi prin o grea încercare. Molima *sectară* roade la temelie ei, cu gândul *diabolic* să o destrame ca apoi să o distrugă. *Priveghiați* ne strigă Mântuitorul, *nu ascundeți lumina voastră sub obroc; lumina voastră să pătrundă și să lumineze ascunzișurile și ignoranța sectarilor*, ca văzând ei faptele voastre cele bune să se întoarcă la dreapta credință ortodoxă, preamărind în biserică strămoșească pe Tatăl vostru cel din Ceruri.

Să ne trudim ca atât în Biserică cât și în afară de ea, acasă în familie; pe stradă; în călătorie, pe tren și pretutindeni să dovedim prin *cuvinte* și *fapte* divinitatea misiunii noastre.

Casa preotului e zidită pe munte și se vede din toate părțile. Orice mișcare a noastră, orice gest al nostru este interpretat în fel și chip. În toate împrejurările să avem, însă, model pe Mântuitorul și viața lui cea sfântă. Să ne silim să facem din casa noastră un adevărat altar un *rai*, plin de fericire din care să transpire numai pace bunătațe și iubire, iar *vorbele* noastre să închipuiească *ciripitul păsărilor din Eden* — vorba unui predicator român.

Respingem cu indignare atributul „Să faci ce zice popa dar să nu faci ce face el”, — pentru că el isvorește din gura acelor ce nu au decât cuvinte de hulă la adresa lui Cristos și a slujitorilor lui. Dacă totuși aceste cuvinte ofenzatoare vor găsi aplicare la cazuri izolate și singuratice, apoi acelor li se impune, categoric, să-și schimbe felul de a fi pentru a nu da auză la scandal și a nu cădea sub osânda cuvintelor Mântuitorului, care zice, că de cât să scandalizăm pe vreunul din acești mici, mai de folos ar fi aceluia să-și lege o piatră de moară și să se arunce în mare.

Dacă se cere credincioșilor noștri să-și illustreze viața lor cu fapte bune și astfel să fie o lumină în mijlocul alor săi, cred, că mult mai vărtos ni se cere nouă aceasta. De aceea cuvine-se, să ne examinăm conștiința cât de des, să ne gândim neîncetat la „darul ce ni s'a dat prin punerea mâinilor preoților”, să primim candela sufletului nostru cu uleiul faptelor bune isvorâte din credința cea întru Cristos.

Să tindem zi de zi a urca scara virtuților și a atinge culmile desăvârșirii, ale iubirii și ale luminii, făcând ca „Lumina lui Cristos să lumineze tuturor”.

Pr. Gh. Cotoșman

Catehizarea și aplicarea ei.

Cetită în conferința catichetică
din Timișoara.

de preot V. AGA.

On. conferință!

De un cârd de vreme o nouă orientare își cere intrarea în preocupările noastre de lucrători ai mântuirii. E chestia catehizării, carea în biserică noastră alunecase până nu demult pe planul al doilea.

A scos-o la suprafață acum pulsarea vieții priplite, în care simțul și voința se tocesc de ciocanele rațiunii isplitoare.

Căci pe pânza spălăcită a lumii de azi lată cum rulează filmul vieții: Nori grei se îngrămădesc deasupra instituțiilor d-zești și valuri spumoase bat în corabia lui Cristos. Curente vrăjmașe se îmbulzesc cu iscodiri lumești și meschine interese personale caută surparea temelțiilor de fericire. Rațiunea vrea să prindă stăpânire absolută prin șubredele temeluri ale cercetărilor științei neastâmpărate, care se modelează în culorile cameleonului.

Inhămată lumea la acest car fără roate ținute cotește spre false îndrumări de viață. Omul se crede atotputernic, se ridică cu încăpăținare contra ziditorului ca și oarecând Ingerii T. V. și titanii mitologiei. — Amăgiri șubrede de sectarism caută să ne clatine temelțiile, iar înăsprețiile vieții ne ispitesc cu greutățile îmbulzite.

În fața acestor stări de nepotriveală păgubitoare noi preoții, apostolii ai binelui, ne-am așternut pe lucră cu toată seriozitatea. Că lumea nu ne vrea, puțin ne pasă!

Se știe încă din vechime doar că: mundus vult decipi. O pornim cu vorbele lui Lăpușnean: dacă nu mă vreți voi, vă vreau eu. Noi suntem trimiși în campania deschisă cu lozinca: lată vă trimit ca oi în mijlocul lupilor având să parăm orice lovituri vrăjmașe. Cristos s'a jertfit în scopul mântuirii. Și noi cu silă trebuie să ținem lumea nevoiașă în ogașa înțelegerii, ca să nu plară, să nu se distrame.

Biserica lui Cristos e zidită pe temelul credinței. Iar zidirea însăș s'a făcut prin predicarea cuv. lui D-zeu, început prin cel mai mare învățător al lumii, al cărui cuvânt a căzut ca o mană cerească.

El trimite pe apostolii cu solia: mergând învățați... Adecă să-i pregătească întâi prin învățatură, ca apoi în cunoștință și cu vrednicie să poată primi sfintele taine. Apostolii au primit acest d-zeesc mandat învățătoresc lăsându-l moștenire episcopilor și preoților numiți la început și „chivernisitori ai cuv. lui Dzeu”.

Este un drum de cinstă ce-l drept spinos, dar cu atât mai fericitor pentru noi. În acest temel de cinstă ni-se deschid orizonturile cadreilor misiunii înalte cu sumedenie de cărărușe, pe cari avem să le batem în apostolat vrednic.

Între multele cărărușe de propovăduire conjunctura actuală ne silește pe amvonul celor mici.

Vilitorul este ținta tuturor mișcărilor de viață fizică și sufletească în lume. În scopul lui se plămădesc gânduri zolite, se fărâmătesc energii; pentru ei se stâng vieți și se răstoarnă alcătuirii de muncă urlașă. Iar cel mai vajnic făuritor al lui suntem chiar noi preoții.

În cadrul pastorației temelie puternică de viitor putem așeza de pe amvonul celor mărunți prin evanghelizarea celor ce vor fi stăpânii de mâne pe soarta bisericii și a neamului. În coșul îndatoririlor noastre de îndrumători sufletești se ghemuește cu mare importanță creșterea unei generații conștie de puterea sa, demnitatea sa ca făptură aleasă a lui Dzeu. Această înălțare o ajungem prin catehizare.

Recunoașterea necesității unei creșteri rel. mor trece ca un fir roșu prin istoria pedagogiei dela păgânul Plutarh, care a zis: mai degrabă mi-aș închipui o cetate zidită în aer decât un popor fără credință, fără Dzeu, până la pedagogii mai moderni, cari zic: cateh. are să ne crească oameni de omenie, luminați, cari întăriți sufletește să fie creștini buni pricepători ai crezului lor și să poată înfrunța adevăratele rătăcitoare. Și dacă ispitind hrisoave prăfulte vedem, că fără temelii de morală popoarele se prăbușesc în prăpastii întunecoase, ni-se incumbă datoria să ne fceam Ingerii ocrotitori ai omeniei ologite, care

în înțeleștarea amăgirilor sclpitoare își înclină corpul și sufletul spre slujba gheenel.

Dar însemnătatea catehizării rezultă și din însuși scopul ei, care este: deșeptarea și dezvoltarea sentimentului religioș-moral, din care se formează caracterele creștine. Fără aceste caractere lumea ar fi un chaos de elemente, ce s'ar frământa într'un tohu-wabohu fără nici un scop, ar fi un mecanism orb lipsit de stimulul vieții. Iar catehizarea e să se facă la frageda vrăstă, căci ramura de arbust e mai mlădioasă decât cea ostoită în vijelia anilor. Copilul e ca un lut în mâna olarului, un aluat ce-l formează menajera după vole. Precum plugarul își pregătește pământul, precum zidarul nu poate ajunge la acoperiș fără așezarea temelțiilor, astfel și noi vom ajunge o biserică de demnitate dacă vom pune temeiuri solide vieții religioșe morale. Ca să ne putem degajă de această sfântă și imperioasă îndatorire, trebuie să ne tăiem cărări dintre cele mai apropiate spre țintă. Nu e lucru ușor. Căci problema catehizării, nu e arta de a îngrămădi cunoștințe clae pe grămadă, ci de a dă un crol potrivit creșterii, a întări voința spre bine, a îndruma sentimentele spre adevăr; cu un cuvânt, de a dă copiii pe nesimțite hrana vieții adevărate. Religia nu e știință exactă, care să-și aibă rădăcinile numai în pura rațiune, ci ea se razimă pe fire și voință, cari avem să le modelăm printr'o rutină însușită în iscusința priceperii și a studiului practicat. Precum în toate ramurile de ocupație s'au iscodit înlesnirile de muncă, așa și în învățământ, bărbați de știință au stabilit principii călăuzitoare. S'au scornit planuri, s'au sucit metode de propuneri cu formulare brodate cu înșelările pedagogiei timpurilor. În istoria catehizării și a metodelor ei firul povestii ne duce până la cel mai mare învățator, la domnul Cristos, încă pe când nu era vorbă de nici o îndrumare pedagogică. El a propus cuvântul, întărindu-l cu viață sfântă. A predicat numai oamenilor mari, pe cari îi avea ca un element pregătit și crescut în lege. I-a trebuit numai să le arate în pilda vieții Sale, ca să poată trăi după învățăturile lui D-zeu, A predicat în acomodarea modului de gândire: poporul adevăc în asemănări și pilde ca prin asociația de întrebări și răspunsuri să scoată adevărul, iar fariseilor în mod abstract. Copiii nu erau eschiși, dela predici: „lăsați pruncii!“...

Acest metod l-au prins și apostolii predicând din loc în loc și îndemnând la viață sfântă, pe care o aveau înșiși. În persecuții arhierii predicau în ascuns, lăsând educația copiilor în grija capilor de familie. Numai mai târziu se înjghebează școalele populare pe lângă mănăstiri și biserici, ale căror îngrijire culmină în propovăduirea învățăturilor sfinte prin cateheză. Felul de propunere al acestor școale a fost memorizarea mecanică. Se propun narațiuni biblice, pe cari le așterne în carte cel dintâi Iustus Gerenius la 1688, urmându-l și alții, tot pe această punte până

la Pestalozzi, care reprobă mecanizarea ca pe o măcinare de vorbe, ce nu influențează asupra sentimentelor.

În cursul anilor mai departe se ivesc iar propagatorii narațiunilor, agățând și apendice de sentințe biblice, cum o fac Teodor Zahn la 1831 mai adăugând alții narațiunilor și întrebări cu răspunsuri bănuitoare. Toate aceste forme se pierd în zarea metodei lui Herbart și Zilljer (1877-1891), pe care o întrebunțează și azi școala modernă, și cea activă. Ei sunt cei dintâi pedagogi, cari au reușit să reformeze învățământul pe baze psih. pedagogice. Predarea studiului religiei se îndeplinește după normele celorlalte obiecte, cu ajutorul unor planșe, numite trepte formale. Avem 5 de acestea. Iată cum și chenarul unei lecții tăiate după calapodul acestor trepte.

Luăm în disecare o lecție care dacă e mai lungă o tăiem în bucăți ca tot atâtea unități tratând fiecare parte ca o lecție singuratică. Apoi facem

Anunțarea țintei scurt, cu scopul de a trece pe elev dela ideile vechi la altele nouă țintuindu-le atenția spre acest punct anumit în tot decursul lecției.

1. Analisa. Reîmprospătăm scurt noțiunile lecției anterioare, cari au ceva legătură cu cele nouă, ca elevul să primească cu ușurință ideile proaspăte ca să-l deșeptăm interesul. Analisa o facem prin întrebări puse la toți elevii deodată.

2. Predarea (sintesa). Cu cuvinte ușoare cateh enarează lecția ca o unitate, sau în părți, după cum crede că vor pricepe mai bine elevii. La momentele potrivite le arătăm tablourile. Prin întrebări apoi o reproduc elevii, iar la fine facem cu ei enararea.

Mal multe unități după tratare separată le enarează laolaltă. Scoatem și lămurim iar cu întrebări toate noțiunile geografice, istorice, rel. morale.

3. Asociere. (combinarea) Faptele învățate le comparăm între ele sau cu fapte din alte istorioare, estragând prin întrebări înșiși elevii înv. rel. mor. Adevăc ideile nouă le asimilăm și estragem tot ce este esențial și necesar din materle.

4. Sistemizarea. (reasumare) Învățăturile filtrate astfel le cuprindem în sentințe scurte (poezii) ticlute într'o formă generalizate de maxime. Elevii le reproduc, le scrie pe tablă și în caete.

5. Aplicarea e coroana lecțiunii. Învățăturile rel. mor. le aplicăm la viața școlariilor, iarăși prin întrebări. Se caută xemple asemănătoare cu cele din lecțiune (Avram și lot) și se face ca elevul să se transpună în persoana istorisirii, ca el să deducă, ce ar avea de făcut în anumite cazuri. Prin aceasta îi îndemnăm a face bine și a se feri de rău și a-și conforma viața după înv. abstrase.

Materia învățământului religioș după scopul religiei o formează învățăturile bisericii noastre și fazele dezvoltării lor până azi. Ele cuprind:

1. Lucrări rel. mor. de ale oamenilor din cercul copiilor ori din trecut și prezent, înfățișate prin istorisiri.

2. Descoperirea dzelască.

3. Istoria bisericii și dezvoltarea ei.

4. Catechismul.

5. Actele rel. mor. (rugăciuni, împărtășiri, cercet. bis., cântări).

Materia aceasta se filtrează prin rețorta a trei principii pedagogice:

a). cultural istoric

b). concentrațiunii

c). treptelor formulare.

Cel dintâi ne îndigetează, că omenimea a urcat o dezvoltare asemănătoare cu cea a copilului.

Copilul trebuie introdus în cunoașterea prezentului pe care nu-l poate pricepe însă. De aceea începem cu trecutul, cu situații mai simple, mai apropiate de priceperea lui, trecând numai treptat la prezent.

Al doilea ne obligă să scoatem tot ce este esențial și să facem un sistem de legătură cu celelalte obiecte de învățământ, cari să se ajute unele pe altele.

Al treilea e forma de predare. Treptele formate în școala activă nu obligă *expressis verbis*. Cateh. să caute a aduce pe calea mai scurtă rezultat, nu e lipsă a trece prin toate treptele, ci după trebuință ne folosim de cele mai aducătoare la scop.

(Va urma)

Pelerinaj la Sf. Mănăstire H. Bodrog.

Ca și până aci și anul acesta mulțime mare de peregrini grăbesc din toate părțile spre sf. Mănăstire. Citești pe fețele lor multă, foarte multă credință în Dzeu, dela care așteaptă mângăere, pace, vindecări de boale și ertare de păcate.

Din apropiere ca și din depărtări mari, cete de peregrini cu icoane, prapori și cruci, cu preoți în frunte plini de praful drumurilor, desculți, a căror fețe trădează oboseală, post și ajun, sollicită la acest praznic al Adormirii Maicii D-lui, intrare în sf. Mănăstire. Glasul plângător al clopotelor sf. Mănăstirii începe să impună cu glasul peregrinilor ce cântă măririle lui D-zeu și formează un cor duos și plin de farmec. Smeritul stareț Policarp grăbește'n calea lor și primește pe toți cu cuvinte dulci și fiecărei cete pe scurt îi desfășură o părticică din programul mântuirii sufletești...

Abla îi mai încape curtea sf. Mănăstirii, căci numărul crește, crește mereu. Biserica sf. Iosaf e plină de lume încă de Miercuri dimineața. Cucernicii monahi și preoți veniți spre ajutor sunt asaltați de mulțimea care își așteaptă rândul la sf. slujbe. Acatiste sf. maslu și slujbe pentru diferite trebuințe, sunt aranjate în diferite locuri din cuprinsul sf. Mănăstirii,

acafliste Programul publicat de cu vreme se desfășura potrivit împrejurărilor. Numărul celor ce vreau mărturisirea este așa de mare încât nu să găsește personal îndestulitor pentru a satisface necesităților momentului.

Un eveniment — să-i zicem așa, — pentru peregrini, este apariția pe la ora 5 în preluia praznicului, a fanfarei și a corului din Chesinț. Mulțimea se îngrămădește în jurul lor, conducătorul, compozitorul Nestor Miclea din Mercina este în fruntea lor. Iar păstorul lor sufletesc preotul Ilie Moț, a ținut să-l albească și aici sub aripa lui ocrotitoare și înfruntând greutatea vrăstei sale, sosește și el păstorul cel bun cu turma pentru care sufletul său își pune.

În programul misturilor religioase desfășurat în preluia praznicului, locul de frunte îl ocupă „*Drumul Crucii*”, ieșirea cu Litia în grădina sf. Mănăstirii, cu opriri și scurte meditații în fața troițelor, pe cari sunt atârinate, câte-o icoană, reprezentând momente din drumul Mântuitorului spre Golgota. Meditațiile rostite de smeritul stareț Policarp sunt mult grăitoare împede predate și apar ca loviturile de daltă a unui iscusit sculptor pe lespede de inimă peregrinilor. Mulțimea impresionată, cu lacrimi în ochi petrece în gândul său sguduitor clipa ale Mântuitorului lumii în drumul spre pierzare. Corul și fanfara din Chesinț în cursul mișcării cântă alternativ: „*Sfinte Dumnezeule*” compoziția maeștrului Miclea.

Cu deosebire a fost impresionantă acea parte a meditațiilor care s'a referit la întâlnirea Mântuitorului cu Maica Sa. Cinstea și chemarea de mamă scoasă în relief, ca și combaterea avorturilor, făcută cu gingășie, interpretată cu putere, a făcut furoare în rândurile ascultătorilor.

Între predicile zilei de Miercuri mai remarcăm predica pâr. Caius Turic din Arad și a pâr. Viorel Mihuț dela mezonoptică.

În noaptea prevegherii spre ziua praznicului Adormirii Maicii D-lui, mulțimea peregrinilor din curtea Mănăstirii încunjurând au cântat neîntrerupt tot felul de cântări de laude *încunjurând sfta Mănăstire unii în coate și genunchi*. Remarcăm cu deosebită plăcere, că au fost câteva grupe de femei, cari au cântat fără carte și cu precizie toate Troparele praznicelor de peste an, multe frumoase și diferite stihiri dela dențiile postului mare. Ne-a impresionat adânc felul în care aceste mironosițe ale vremii noastre au știut să facă o priveghere vrednică.

În însași ziua praznicului sf. Liturghie s'a săvârșit cu fastul cuvenit în paraclisul sf. Mănăstirii. A servit I. P. C. Arh. Policarp asistat de 6 preoți și diaconul ceremonial din Arad. Predica o rostește cu mult avânt Pâr. Policarp, asemenea îndemnul dela sfârșitul praznicului. Răspunsurile au fost date de către corul mixt din Chesinț.

Terminată sf. Liturghie peregrinii pleacă spre case. La ora 1 totul este liniștit, doar un cerșitor

dacă s'a mai oprit spre a-și face bilanțul zilei, mulțumit de caritatea proverbială a românilor noștri ortodoxi, cari merită și laudă și atențiune.

Intre preoții cari au ajutat la desfășurarea lucrărilor misionare amintesc afară de cel deja pomeniți: pâr. Ioan Călniceanu, Nestor Popa, Ioan Imbroane, Ioan Marșieu Petru Brad, Zenobie Brădean, Dumitru Pavel, Ioan Chicin-Gaișa, Florea Codreanu, Mircea Anghel, pâr. Bursașlu și Grigorie Vermeșan.

După cât am fost informat dintre vre-o optsprezece preoți recercați a ajuta la aceste lucrări misionare, s'au prezentat trei. Cei alții prezenți au ostenit spre sf. Mănăstire fără să fie primit invitări speciale. La aceasta ocaziune era dorit misionarul diecesei cași câțiva din 15 protopopi căți avem în dieceză.

Peregrinii au plecat cu toții mângâiați sufletește și mulți bolnavi trupește prin credința în puterea vindecătoare a icoanei Maicii D-lui s'au întors mai sănătoși și mai apți pentru a lua lupta vieții asemenea celor ce se simțesc sănătoși. Ba am văzut pe unul ce trebuia purtat de soțul său ca după eșirea cu daturile la sf. Liturghie, a încercat să umble singur și a putut. Au alergat la acest izvor de Tămăduiri și de alte confesiuni și de altă naționalitate, ceea ce ne îndrituește să spunem tuturor că în Biserica noastră ortodoxă este singura adevărată tămăduire sufletească și trupească pentru cei ce cred în puterea ei divină.

preot: *Gr. Vermeșan*

Comunicare

făcută în Conferința preoților rom. ort. din Protopresviteratul Timișoarei, ținută în Timișoara, la 14 Martie 1929.

de: Pr. V. Aga și Pr. M. Șora.

Onorată Conferință,

Dnșnilor și Fraților!

Dați-mi voe, ca cu acest prilej de întrunire să vă facem o comunicare și să vă introducem în cunoștința unul lucru ce se pregătește a se ivi și care în aparența sa va fi un adevărat eveniment.

Socotim că e chestie chiar de demnitate și de mândrie nobilă a fi noi cei dintâi, care l-am cunoaște și l-am aprecia; căci va fi o operă, care, pe cât e a autorului, pe atâta e și a noastră, a preoțimel din Protopopiatul Timișoarei.

Fraților! Se întâmplă adeseori, că în vâltoarea preocupărilor ce ne copleșesc — și absorbiți fiind de grijile vieții, care ne dețin atenția ori — că ni-o îndreptăm spre alte obiective: nu observăm lucrurile din nemijlocita noastră apropiere, mai ales când acestea se petrec fără vr'un șgomot ce ni-ar atrage deosebita luare aminte.

E vorba, Domnilor, de o mare operă literară care, după dimensiunile materialului ce-l cuprinde, după importanța ce o învoalvă și după valoarea ce o reprezintă: va fi un adevărat eveniment în domeniul literaturii noastre bisericești.

Pregătirea acestei lucrări, adevărat că s'a semnalat deja în publicitate prin unele apeluri către scriitorii bisericești; dar din acestea nimenea nu-și poate da seamă de felul acestei lucrări, de aparatul cu care se scrie și de valoarea ce o reprezintă pentru toți aceia cari vor să aibă orientări în domeniul larg al științelor și al cunoștințelor, în care ne introduce și în care ne călăuzește autorul.

E vorba de o mare operă enciclopedică, de *Lexiconul Biblic, Bisericesc și Teologic al părintelui D. Voniga.*

Domnilor, care n'ați avut prilejul a vedea și a frunzări măcar manuscrisul în file al acestei opere, peți asculta și veți primi, poate, imposibil și cu oarecare rezervă Comunicarea noastră — și vă veți forma, poate, idei subiective despre părerea noastră asupra calității formale și materiale a acestei lucrări. Dar noi, care am avut nu numai prilejul a-l vedea și a-l admira ci am avut chiar și cinstea a colabora la el: credem că suntem în situația de a vă putea informa în cea mai largă măsură asupra acestei opere, creiată aici între noi — aicea la noi acasă.

Este o bogăție de idei și de noțiuni și este o materie imensă de cunoștințe, luate din întreg domeniul științelor biblice, teologice și de viață bisericească, din care este formată această operă măreață.

Douăsprezece (12) volume în folio 8° de manuscris, cuprind circa 15—16 mii de articole sumare scrise în concept de mâna autorului.

E o lucrare, Fraților și Onor. Conferință, ce trece peste orice comun și care ne stoarce admirația, atât pentru zelul perseverent al autorului, cât și pentru Capitalul de muncă și de energie, depus de autor spre desăvârșirea acestei lucrări.

Și dacă așezămintele noastre culturale în drept și cu atriubții, până acuma nici măcar nu s'au gândit la creierea unei asemenea opere: rămâne, ca cel puțin acuma, când este deja creiată și când ni este dată de-a-gata: editarea ei în tipar să fie problema vre-unei colectivități în drept și cu datorie, ori a vre-unei instituții culturale și literale din țară. Căci doar autorul nu este în situația de a o putea da în tipar pe chelțulala proprie; iar ținerea ei în manuscris ar fi o îndolență regretabilă și chiar condamnabilă atât față de îmbogățirea literaturii noastre bisericești cu astfel de opere valoroase, cât și față de ambiția laudabilă, de munca grea și de jertfele apreciabile ale autorului.

Pâr. *D. Voniga*, prin *Lexiconul* său enciclopedic a creiat o operă și a desăvârșit o lucrare, pe care în felul acesta, n'o găsim în literatura noastră bisericească și națională și deci, ceea ce nici Biserica și nici,

Naștunea — prin așezămintele lor culturale, n'au crelat: iată că ni-a crelat-o și ni-o dă gata părintele Voniga.

Onor. Conferință! Nu e nici problema și nici intenția noastră ca să anticipăm operel vre-o apreciere critică ori științifică. Dar credem că e de datoria noastră și a tuturor: ca să *apreciem munca impunătoare, zelul admirabil și jertfele scumpe de energie spirituală și fizică — și de sigur că și materiale — ce a trebuit să le depună în timp de 4—5 ani pentru desăvârșirea operel sale. E chestie de sentimente și de dreptate, de recunoștință și de grațitudine a constata aceasta — și deci a o și aprecia după cuviință.*

Domnilor și Fraților! Asupra materiei care formează cuprinsul unui *Lexicon enciclopedic*, nu te poți pronunța, nici în general și nici în special în felul și în modul cum te poți pronunța d. e. asupra altor opere cu un cuprins delimitat de materia ce o desfășoară sau de subiectul despre care tratează.

In Lexiconul Biblic, Bisericesc și Teologic al păr. Voniga sunt atâtea materii și atâtea subiecte, atâtea noțiuni și atâtea idei, atâtea doctrine și atâtea cunoștințe, câte sunt articolele singuratic, prelucrate sumar, independent la înțeles — și potrivite atât pentru înmulțirea cunoștințelor celor cu pregătiri teologice, cât și pentru orientarea și ridicarea acelor, cari n'au avut nici prilej și nici posibilitatea a se iniția în cunoștințele depuse în articolele din *Lexicon*.

Autorul în circa 15 — 16 mii de articole sumare: ne explică cuvinte, ne tâlmăcește numiri, ne lămurește lucruri și fapte, ne expune evenimente, ne definează noțiuni, ne desfășoară idei, ne învederează sisteme, ne îndigitează principii, ne interpretează doctrine și ne traduce simboale și tipuri. etc.

Cele trei domenii de știință, din care și-a ales autorul bogăția sa de material, sunt lărgite și amplificate cu subiecte și cu materii, luate și din domeniul religiunilor necreștine, care se pot aduce în raport ori în vre-o legătură cu materia aparatului.

Alături de disciplinele teologice și alături de doctrinele religiunii creștine, ne împărtășește cunoștințe și orientări și asupra sistemelor practicate, ori a doctrinelor profesionale de alte religiuni. — Alături de viața bisericească și de morala creștină ne arată organizații religioase strălucite, cu tradiții particulare și cu obiceiuri clodate și de o concepție potrivită cu starea culturală și cu calitatea spirituală a popoarelor, cari le susțin și la cari încă n'a pătruns lumina cunoștinței adevăratului Dumnezeu și a voinței sale descoperite. — Alături de personajii și de evenimente din istoria mântuirii și a vieții bisericești, găsim personificații și mituri, ca elemente ale religiilor primitive idololatre și politeiste.

Nu găsim cuvânt, noțiune sau idee, cuprinsă în cadrul disciplinelor teologice, să nu fie susceptibile de definiție, lămurite interpretate și expuse dar și la înțeles, în acest *Lexicon Bisericesc și Teologic*. Nu găsim doctrine

propuse de Biserică, tâlcuite de Sfinții Părinți și confirmate de Soboare, care să nu fie rezumate în acest operat. Nu este vr'un eveniment sau vre-o persoană distinctă în istoria economiei sfinte, și în cea a Bisericii lui Christos, care să nu fie distinsă și să nu strălucească printre articolele sumare ale acestui *Lexicon enciclopedic*. Nu este vr'un act de cult religios, ori vr'un obiect al actelor sfinte, care să nu fie arătat și pus la înțelesul cetitorului, atât după origina, cât și după însemnătatea și semnificația lor tipică și simbolică, etc.

Onorată Conferință! Un *Lexicon enciclopedic* nici nu se critică și nici nu se apreciază altfel. Numai în așa fel se poate critica și numai în așa fel se poate aprecia și *Lexiconul Biblic, Bisericesc și Teologic al părintelui Voniga*.

Noi însă nu criticăm. Dar facem această Comunicare cu intenția și cu sentimentul de datorie ce le descoperim la început: să vă informăm adică asupra acestei opere și să vă punem în cunoștința unei lucrări, ce s'a desăvârșit aici între noi, — alcea la noi acasă.

Iar prin aceasta — și până atunci, când vom vedea și vom avea opera părintelui Voniga reprodușă în tipar spre înmulțirea și îmbogățirea literaturii noastre bisericești: să anticipăm autorului sentimentele noastre de admirație și de recunoștință pentru inspirația și pentru munca, pecum și pentru jertfele cu cari ne-a creiat o operă atât de măreață, atât de importantă și de atâta valoare.

Congresul „Asociației Generale a Clerului Român Ortodox“, se va ține anul acesta la *Arad*, în zilele de 15, 16, 17 Septembrie a. c., cu următoarea ordine de zi:

1. Misionarismul în Biserica ortodoxă română
2. Diverse.

Se vor ține și două ședințe publice, în care se va vorbi despre:

1. Adevărata interpretare a Sf. Scripturi, și
2. Puterea sfințitoare a Bisericii.

Citiți și răspândiți

„Biserica și Școala“

Redactor responsabil: SIMION STANA.